

"Veshamru" Friday night- To say or NOT?

מסכת ברכות ד' עמוד ב- אמר מר : קורא קריאת שמע ומתפלל. מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן : איזהו בן העולם הבא? - זה הסומך גאולה לתפלה של ערבית.... **מתלב מר בריה דרבינא: "בערב מברך שתיים לפניו ושתיים לאחריה"; ואי אמרת בעי לסמוך, הא לא קא סמך גאולה לתפלה, דהא בעי למימר "השכיבנו"? אמרי: כיון דתקינו רבנן השכיבנו, כגאולה אריכתא דמיא.** דאי לא תימא הכי - שחרית היכי מצי סמיך? והא אמר רבי יוחנן, בתחלה אומר: "ה' שפתי תפתח", ולבסוף הוא אומר: "יהיו לרצון אמרי פי!" אלא: התם כיון דתקינו רבנן למימר ה' שפתי תפתח - כתפלה אריכתא דמיא, הכא נמי, כיון דתקינו רבנן למימר השכיבנו - כגאולה אריכתא דמיא.

תוספות [שם] -

ומיהו בסדר רב עמרם פי' מה שאנו אומרים "קדיש" בין גאולה לתפלת ערבית לאשמעינן דלא בעינן מסמך גאולה דערבית לתפלה משום דתפלת ערבית רשות.	והלכה כר' יוחנן דברייתא מסייע ליה וכן פסק ה"ג. ואם כן יש לזהר שלא לספר בין גאולה דערבית לשמנה עשרה.... ולא נהירא (דגמרי ר' אבא) [דאם כן] ר' יוחנן סבירא ליה "תפלת ערבית חובה" דפלוגתא היא דרב ור' יוחנן והלכה כר' יוחנן. ונכון להחמיר ולהזהר מלספר בינתיים.... צריך לומר דאפילו אי סובר רבי יוחנן כרב דאמר רשות היא מכל מקום מחייב לסמוך. אם כן גם לנו יש לסמוך.

אבירת "יראו עינינו"

ר' יצחק אבן גיאת [אבודרהם, סדר תפילת ערבית]-... וה"ר יצחק בן גיאת כתב דלא אמרינן "ברוך ה' לעולם" משום דבעי למיסמך גאולה לתפלה. וכן כתב הרמב"ם ז"ל. הרשב"א [תשובה סימן א/י"ד]- דברכה שנייה היינו "השכיבנו"... ועליה הוא שאמרו בגמרא שאינה מפסקת בין גאולה לתפילה, דהשכיבנו כברכה אריכתא דמיא. אבל ברכת "המולך" אינה מכלל הברכות של קרית שמע, ד"שתיים לאחריה" אמרו ולא שלש! אלא אותה ברכה יש בה שמונה עשרה הזכרות ונתקנה בימי השמד שגזרו שלא להתפלל ועמדו ותקנו אותה ברכה שיש בה שמונה עשרה ברכות שבתפילה. ואף על פי שבטלה גזרה נשארה אותה ברכה ביד הדורות. ועל כן יש מקצת מן הגדולים שאין אומרים אותה לא בשבתות ולא בחול כדי שלא תהא מפסקת בין גאולה לתפילה. ספר המנהיג [עמ' קי"ט]- בשם הרשב"ם-... ורבי' שמואל מ"כ לא היה חותם בה באזכרת ה' להודיע שאינה ברכה, וכדתנן "ובערב מברך שתיים לאחריה". ויליף לברכות ק"ש שחרית וערבי' מכדתי' שבע ביון הללתיך, לכן עליהן אין להוסיף ומהן אין לגרוע.	תוספות [שם, ד"ה דאמר רבי יוחנן] - ואנו שאומרים "יראו עינינו" ופסוקים אחרים אחר "השכיבנו"? נראה הואיל ותקינו להו רבנן, ה"ל כגאולה אריכתא דתקינו לומר זה שבתוך כך יתפלל חבירו גם הוא, ולא ילך מבהכ"נ עד שיגמור כל אחד תפלתו.... אבודרהם [שם] - וכבר נהגו לאמרו ומנהג אבותינו תורה היא...

In the Codes

שם ג'- מצא צבור שקראו ק"ש ורוצים לעמוד בתפלה, יתפלל עמהם ואחר כך יקרא ק"ש עם ברכותיה. הסבר המשנ"ב [שם י"ב]-... דתפלת הצבור עדיפא ממסמך גאולה לתפלה דערבית [הוספתו בשער הציון (n)- אבל בשחרית עדיף מצות סמיכת גאולה לתפלה מתפלה בצבור].	שולחן ערוך או"ח רל"ב- אין לספר בין גאולה דערבית לתפלה, ואף הנהיגין לומר י"ח פסוקים ויראו עינינו, אין להפסיק בין יראו עינינו לתפלה; ומיהו מה שמכריז ש"צ ראש חדש בין קדיש לתפלת ערבית לא הוי הפסק, כיון שהוא צורך התפלה; וכן יכול לומר: ברכו, להוציא מי שלא שמע, ולא הוי הפסק.

1 כנראה שתוקן בתקופת הגאונים [ישנו תשובה ארוכה (סדר רב עמרם גאון, סדר תפלת שבת, גולדשמידט עמוד ס"ב) בשם ר' נטרואי גאון שמסביר שהוא תוקן על ידי "רבנן בתראי", שלדעת ספר האשכול (מהד' אלבק א/עמ' 93) כוונתו לתקופת הסבוראים. מאידך, ספר המנהיג (תפילת הערב, מהדורת רפאל עמוד קיט) טוען שהוא נתקן ע"י אנשי מערב (כלומר ארץ ישראל, מערבית לבבל).

Veshamru in the Codes

מופיע בסידור ר' עמרם גאון וכן בספר אבודרהם טור או"ח רס"ז... בא"י הפורס סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל ועל ירושלים... ונוהגין לומר פסוק "ושמרו בני ישראל" הוספת המשנ"ב בשם הפמ"ג [שם ט"ז]... המנהג לומר אחר סיום הברכה "ושמרו בני ישראל וגו'..."	הרוקח [הלכות שבת מ"ט]-... ואומר בלחש "ושמרו בני ישראל את השבת". הצל"ח [על פסחים נ"ו]. בנוגע לאמירת ברוך שם כבוד בלחש- כיון דלא אמרן משה א"כ הוי הפסק בין שמע לואהבת, ולכך פריך הש"ס הא לא אמרן משה. והנה בש"ס שם מסיק הלכך נימרינהו בחשאי, ומבואר מזה דבחשאי לא הוי הפסק.	בשם הגר"א [מעשה רב ס"ז]- לא אומרים דהווי הפסק בין גאולה לתפילה. וכן אדמו"ר הזקן בסידורו (לפני תפלת העמידה בליל שבת)/צמח צדק, [פסקי דינים או"ח רלז],

Reason

הפרישה [או"ח רס"ז/ב]- דהטעם שאנו אומרים ברגלים וידבר משה, וביום הכפורים כי ביום הזה, ובר"ה תקעו בחודש שופר, ולא הוי הפסק משום דחשבינן ליה כתפילה אריכתא דכיון שבא להזכיר קדושת היום הלכך צריך להזכיר קודם לכן מעין המאורע.	מסכת שבת קי"ח עמוד ב'- אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן - מיד נגאלים, שנאמר + ישעיהו נ+ כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וכתוב בתריה והביאותים אל הר קדשי וגו'. טור [או"ח רס"ז]-... בא"י הפורס סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל ועל ירושלים וכן המנהג באשכנז ובצרפת ואין חותמין שומר עמו ישראל לעד, כדאיתא במדרש שבשבת אין צריכין שמירה שהשבת שומר. ונוהגין לומר פסוק "ושמרו בני ישראל" וגו', לומר שאם ישמרו שבת אין צריכין שמירה והוא ג"כ מעין גאולה כדכתיבנא לעיל "שאם ישמרו ישראל ב' שבתות מיד נגאלין".... בה"ל [שם רע"א, ד"ה "מיד"י]-... אולי אפשר לומר דכיון שמזכיר פסוק ושמרו בני ישראל את השבת וגו' תיכף להשכיבנו שהיא גאולה אריכתא.	Why Not?

Reason why not

Shacharit	Maariv
ישמח משה במתנת חלקו. כי עבד נאמן קראת לו. כליל תפארת בראשו נתת. בעמדו לפניך על הר סיני. ושני לחות אבנים הוריד בידו. וכתוב בהם שמירת שבת. וכן כתוב בתורתך: ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם. ביני ובין בני ישראל הוא לעולם כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש. ולא נתתו יי אלהינו לגויי הארצות. ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים. וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים. כי לישראל עמך נתתו באהבה. לזרע יעקב אשר בם בחרת: עם מקדשי שביעי....	אתה קדשת את יום השביעי לשמך, תכלית מעשה שמים וארץ, וברכתו מכל הימים, וקדשתו מכל הזמנים, וכן כתוב בתורתך: ויכלו השמים והארץ וכל צבאם. ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה. ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות

מחזור ויטרי סימן קס"ב ;

ואם תאמר- מפני מה אנו משנין תפילתנו בשבת בלילה, ויוצר, ומוסף, ומנחה, ואין אנו מתפללין בתפילה אחת כמו ביום טוב... ושמעתי מנרבנוי אחד, שכנגד ג' שבתות תיקנו חכמים אילו התפילות.

- (1) "אתה קדשת" כנגד שבת בראשית שהק' קדשו ומקודש ובא מששת ימי בראשית.
- (2) "ישמח משה" כנגד שבת סיני, שהתורה ניתנה בשבת בהשכמה.